

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi
Kandidatuppsats

När människan försvinner

**En studie om själv-avhumaniseringens roll i sambandet mellan
politisk extremism och radikalisering**

When the human disappears

**A study on the role of self-dehumanization in relation to
political extremism and radicalization**

Monique Mai Borgstrøm, Erik Hector & Mats Tufvesson

Kandidatuppsats HT 23

Handledare: Magnus Lindén

Examinator: Mats Dahl

Abstract

This study examines the role of self-dehumanization in relation to political extremism and radicalization. Our research question was, "Does self-dehumanization on group and individual level influence the dynamics between political extremism and radicalization?" We also wanted to confirm that there is a correlation between radicalization and extremism, and does self-dehumanization on group and individual level influence the dynamics between political extremism and radicalization? The study was conducted through an online survey disseminated via social media platforms and student-oriented media. All respondents completed the survey digitally. The findings confirm a correlation between political extremism and radicalization while also indicating a link between self-dehumanization and radicalization.

Keywords: Dehumanization, human nature, human uniqueness, extremism, radicalization, radicalism

Sammanfattning

Denna studie undersöker själv-avhumanisering och dess roll i samspelet mellan politisk extremism och radikaliserings. Vår frågeställning var "Påverkar själv-avhumanisering på grupp- och individnivå samspelet mellan politisk extremism och radikaliserings?" Vi ville också bekräfta att det finns ett samband mellan radikaliserings och extremism, och påverkar själv-avhumanisering på grupp- och individnivå dynamiken mellan politisk extremism och radikaliserings? Studien genomfördes med hjälp av en onlinebaserad enkätundersökning som publicerades i sociala medier och medier för studenter. Samtliga respondenter besvarade enkäten digitalt. Studien bekräftar ett samband mellan politisk extremism och radikaliserings samt visar ett samband mellan själv-avhumanisering och radikaliserings.

Nyckelord: avhumanisering, mänsklig natur, mänsklig unikhets, extremism, radikaliserings, radikalism

Tack!

Vi vill tacka alla respondenter som deltagit i vår studie genom att besvara vår enkät och givit bra feedback till oss. Vi vill också rikta ett stort tack till vår handledare Magnus Lindén, universitetslektor vid Institutionen för psykologi vid Lunds universitet, vars vägledning har varit ett viktigt stöd under arbetets gång.

När människan försvinner –

En studie om avhumaniseringens roll i sambandet mellan extremism och radikalisering

Den 14 december 2023 förhindrade den danska säkerhetspolisen, PET, en eller flera möjliga terrorattacker och grep sju personer med anknytning till dessa. I det efterföljande pressmeddelandet förklarade Flemming Drejer, operativ chef för PET, att flera insatser genomförts parallellt runt om i landet, och att det rörde sig om ett nätverk av misstänkta som var knutna till den gängkriminella gruppen Loyal To Familia (LTF). Polischefen ville inte uttala sig närmare om motiv, de inblandade eller polisens insatser. Han gav dock tydliga indicier på att det rörde sig om en pågående konflikt, långt från landets gränser, som nu hade flyttat in bland den danska befolkningen, då han avslöjade att polisen förstärkt sina insatser kring judiska byggnader och sammankomster. När statsministern senare under dagen gick ut med sitt pressmeddelande bekräftade hon vad befolkningen tidigare fått veta: att motivet bakom de planerade terrorattackerna bottnade i konflikten mellan Israel och Hamas. Den pågående konflikten i Mellanöstern har påverkat säkerhetsläget i stora delar av Europa, och inte minst i Sverige. Många av de gripna är medlemmar i, eller har anknytning till den gängkriminella gruppen LTF. En av de gripna är från Sverige och har kopplingar till både LTF och den svenska gängmiljön.

Sverige har även drabbats av två islamistiska terrordåd och hot som grundar sig i radikalisering. Den 16 oktober 2023 mördades två svenskar i Bryssel i ett islamistiskt terrordåd riktat mot svenskar, som en reaktion på de koranbränningar som ägt rum i Sverige tidigare under samma år. Den 17 augusti 2023 höjde Säkerhetspolisen terrorhotnivån från förhöjt hot till högt hot, från tre till fyra, på en femgradig skala. Utvecklingen i den arab-israeliska konflikten brukar påverka antisemitismen i Europa, och framförallt i Västeuropa (Publications Office of the European Union, 2018). Sedan Hamas terrordåd mot Israel i oktober 2023 har antisemitismen ökat runt om i världen, och i Sverige har antalet hatbrott mot judar kraftigt ökat, rapporterar TT (2023).

Men hur kommer det sig att en konflikt som inte har någon direkt koppling till den danska eller svenska befolkningen plötsligt blir ett hot mot civila långt från där den aktuella konflikten faktiskt utspelar sig? En del av svaren hittar vi i de omständigheter som har visat sig leda till radikalism. Innan vi kan förklara några av de grundläggande faktorer som forskningen är överens om bidrar till radikalism, kommer vi att förklara de grundläggande socialpsykologiska faktorer som fungerar som drivkraften i radikaliseringsprocessen.

Sociala kärnmotiv

Människan har ett grundläggande socialt behov som kan ses ur olika vetenskapliga perspektiv. Det socialpsykologiska perspektivet lutar sig på den evolutionära grunden, där essensen är att människan har utvecklat motiv och beteenden som säkerställer hennes egen och artens överlevnad. Detta har lett till behovet av grupptillhörighet, vilket gör att både arten och individen bättre kan stå emot yttre hot. Jaget skapas i samspel med omvärlden och därför är mötet med andra människor avgörande för att skapa självförståelse och identitet. Genom interaktion med andra skapar vi kopplingar som hjälper till att definiera vilka vi är. Individuellt välbefinnande och utveckling kräver att vi deltar i gemenskaper och identifierar oss med andra människor. Det är därför omöjligt att isolera individen från dess sociala sammanhang, och denna komplexa interaktion formar vårt beteende, våra relationer och självuppfattning. Under decennier av forskning har man funnit fem sociala kärnmotiv, som alla främjar överlevnad genom att driva individens attityder, beteende och känslor att passa in i grupper och sociala sammanhang. Dessa samverkar dynamiskt baserat på individens värderingar, självförståelse och situation. Dessa motiv är: Förståelse, tillhörighet, kontroll, självförstärkning, och tillit (Fiske, 2018).

För att kort sammanfatta hur dessa motiv så fundamentalt driver individer och grupper, kan vi generellt utgå ifrån att människor söker grupptillhörighet för att uppnå trygghet och överlevnad. Denna överlevnad samt social acceptans är beroende av kontroll och förståelse i den mening att vi genom att kunna förutsäga eller förstå omvärlden kan agera framgångsrikt i den. I sociala sammanhang kräver detta tillit till att de människor vi umgås eller identifierar oss med i grunden är goda, samt att självförstärkning tjänar vårt behov av att känna oss värdiga som individer och gruppmedlemmar (Fiske, 2018).

Vi kan förstå dessa kärnmotiv som grundläggande för att individen ska kunna bygga ett självkonstrukt i samspel med den sociala världen. Förutom att fylla behovet av tillhörighet, och därmed göra individen beroende av att framgångsrikt gå med i grupper, driver dessa kärnmotiv oss också att automatiskt skapa in- och utgrupper. Vårt behov av kontroll och förståelse innebär att vi kategoriserar människor, vi placerar dem i scheman som gör det lättare för oss att förutsäga och förstå – enligt vår egen övertygelse – andra människors värderingar, beteende och om de utgör ett hot mot oss själva och vår grupp. Denna automatiska kategorisering skapar stereotyper, och med stereotyper kommer i vissa fall fördomar, diskriminering och i slutändan avhumanisering samt extremt beteende (Fiske, 2018). Via jagets och grupptillhörighetens psykologi känner vi till de drivkrafter som kan ligga till grund för att starkt identifiera sig med en grupp och hur denna kan bli en så

grundläggande del av en persons identitet att den kan driva dem till handlingar, som i vissa fall går emot den egna övertygelsen eller helt suddar ut självet. När grupper slutar vara kritiska mot sina egna normer och åsikter och det blir viktigare att vara överens än att överväga skillnader kan detta skapa grupptänkande (Janis 1972, 1982 i Fiske, 2018). När gruppens åsikter och övertygelser tar över individens rör vi oss mot det som vi senare kommer att beskriva om extrema grupper, nämligen stark homogenitet. På samma sätt kan denna brist på komplexitet i självet – den starka gruppboundenheten som formar identitet – leda till identitetsfusion där gränsen mellan den enskilda personen och gruppen suddas ut (Swann, Jetten, Gómez, Whitehouse, & Bastian, 2012 i Swann & Buhrmester, 2015).

Extremism

Extremism är ett förespråkande eller stöd för extrema ideologier, övertygelser eller handlingar som i radikal utsträckning avviker från vedertagna normer, värderingar eller tankar. Individer eller grupper som bejaktar extremistiska åsikter tänker sällan i gråskalor och drar sig till väldigt tydliga ideologier, med tydliga rätt och fel för att undvika att kompromissa. De är villiga att gå extremt långt för att föra fram sina idéer, och backar inte för att ta till våld om de anser att detta främjar deras syften (Webber et al., 2017). Extremism kan förekomma i olika sammanhang, men religiös och politisk extremism är troligtvis det vi främst associerar med extremism idag. För att mäta extremism i normala populationer utvecklade Ozer & Bertelsen (2018) den kulturoberoende Extremist Scale (ES), vilken fokuserar på två områden. Den första delen handlar om livsstil, kultur, socioekonomisk grund och styrelseskick, medan den andra delen är mer konfrontatorisk med frågor innehållande “vi mot dem”-attityd. Ozer & Bertelsen (2018) definierar extremism som en betydande inre motivation att på ett omfattande sätt förändra sin egen situation eller samhället, utan hänsyn till samexistens. De skiljer på extremismens kärna – föreställningar konstruerade från extrema attityder – och beredskap för våld. För att mäta extremism, inklusive legal extremism såsom religiösa grupper som exkluderar sig själva från samhället och det allmänna levnadssättet, är det avgörande att separera extremismens kärna från beredskapen för våld, vilket Ozer och Bertelsen även har utvecklat ett instrument för. Det är alltså viktigt att se på extremism som ett ramverk som täcker extrema attityder i många olika sammanhang.

Ideologier kan bli särskilt viktiga när människor utsätts för orättvisor och förtryck; de kan hjälpa individer att skapa en sammanhängande världsbild och självförståelse, samt att hjälpa individen med att frigöra en persons kärnmotiv genom att erbjuda en grupptillhörighet, kontroll, förståelse och självförstärkning genom att gå med i starkt definierade grupper, med starkt definierade mål (Fiske, 2018).

Upplevda hot präglas till stor del av situationen och människan i den. Grupper och individer kan känna sig hotade om deras existens och trosuppfattningar utmanas. Detta kan vara genom marginalisering, hot mot den egna trosuppfattningen, förtryck, orättvisa, fördomar och diskriminering. Dessa flerfacetterade hot kan delas upp i olika kategorier, med olika karaktär, som realistiska, symboliska och gruppvärderingshot, som på varsitt sätt uppfattas som hotfulla mot individen eller gruppen. De har dock allihop gemensamt att de utmanar övertygelser och genererar känslor av ångest och ilska, vilket kan leda till våldsamma och fientliga reaktioner (Koomen & van der Pligt, 2016).

Ideologi är i allmänhet fast förankrad i moraliska övertygelser, som hjälper till att avgöra vad som är "bra" och "dåligt". Människor som är fast övertygade om det rätta i en ideologi kan också vara övertygade om att de har blivit särskilt "kallade" till tron och är därför moraliskt överlägsna de otroende. Detta förstärker "vi och dem"-tänkandet, vilket innebär polarisering och konflikt (Koomen & van der Pligt, 2016). Då det handlar om moraliska övertygelser som många gånger är baserat mer på känslor än ren fakta är det oerhört svårt att få personer med starka övertygelser att överge dessa – logiska argument biter inte på känslomässiga övertygelser (Cialdini, 2021).

Enligt Koomen & van der Pligt (2016) är polarisering något som ofta sker i etapper inom grupper som delar en idé eller ett visst tankesätt. Gränserna flyttas fram sakta genom att någon med auktoritet lägger fram en tanke som ligger strax utanför den gängse normen. Denna idé accepteras snart som den nya sanningen och gränsen för det normala har förskjutits ett steg. Ett litet steg i sänder blir åsikterna allt mer radikala och lösningarna på problemen kan bli allt våldsammare.

Radikalism

Radikalisering är den process genom vilken individer eller grupper antar extrema övertygelser, ideologier eller politiska åsikter som väsentligt avviker från vanliga eller allmänt accepterade normer. Teorin om "det löpande bandet" gör gällande att aktivism fungerar som en drivkraft i riktning mot radikalism. Denna rörelse visar sig genom mätningar med ARIS som genom faktoranalys har visat sig täcka två olika domäner av politisk handling: Aktivism, som definieras som icke-våldshandling eller avsikt, och radikalism, som definieras som våldsam handling och avsikt (Moskalenko & McCauley, 2009).

Löpande band-teorin är en del av en trappstegsteori, som hävdar att rekrytering bland radikala ofta sker bland grupper i samhället som uppvisar aggression och alienation, och den hävdar att radikalt beteende utvecklas från passiv aktivism genom upprepade måluppfyllelser som förstärker tendenser och övertygelser. Detta resulterar i ett allt radikalare beteende. Det

här betyder dock inte att alla som sysslar med aktivism blir radikaliserade. I Moskalenko & McCauleys (2009) undersökning av sambandet mellan aktivism och radikalisering var det 12% av aktivisterna som blev radikaliserade. Tidigare har man kopplat personlighetsdrag till radikalisering, men det har avvisats av den senare tidens forskning (Ozer & Bertelsen, 2018). I dagsläget tyder det på att radikalisering bland annat drivs av socialpsykologiska dynamiker som genererar social olikhet, stereotypifiering, isolering, diskriminering, och polarisering (Koomen & van der Pligt, 2016), och som konsekvens av detta, känslor av orättvisa (Zitek et al., 2010 i Webber et. al, 2018), förlust av mening (Kruglanski et al., 2014; 2017 i Webber et. al., 2018) och behov av kognitiv upprättelse (Kruglanski, 2014 i Webber et. al, 2018). Upplevd orättvisa, isolering, exkludering, och diskriminering som ofta har rötter i sociala faktorer som fattigdom, minoritetsbakgrund, resurssvaghet och polarisering är alla hot mot gruppen och individens existensberättigande som kan leda till radikalism (Koomen & van der Pligt, 2016).

Den utsatthet som kan bli följden av stereotypifiering och diskriminering har en bevisad effekt på radikalisering. En känsla av orättvisa leder till känslor som ilska och raseri. Att agera på dessa känslor kan bidra till radikalisering, eftersom uppfattningen av att vara ett offer för orättvisa kan generera en tro på en rättighet att återställa den rättvisa som tagits ifrån en. Forskning har visat att denna upplevda rättighet driver individen att agera mer självcentrerat än andra (Zitek et al., 2010 i Koomen & van der Pligt, 2016). Zitek et al. (2010) pekar i sin forskning på hur behovet av att återställa rättvisa kan ligga bakom cykeln offer-till-förövare, vilket gör att de som känner sig orättvist behandlade så småningom kan bli ett hot mot samhället, i ett försök att återvinna rättvisa genom radikalt beteende.

Utöver orättvisa pekar forskning på att något som kan ligga till grund för en persons tendens till radikalism ligger i deras känsla av att känna sig betydelsefull – både inför sig själv och inför viktiga grupper. Significance-Quest-teorin (SQT) är en teori utvecklad av Kruglanski et al. (2014), som täcker in hur individer motiveras att bete sig genom att känna sig betydelsefulla. Ett avvikande beteende tenderar då att uppstå som en konsekvens av förlust av personlig meningsfullhet. Denna förlust uppstår ofta som en konsekvens av en situation som förödmjucar, förnedrar eller på annat sätt genererar en känsla av underlägsenhet som utmanar individens kärnmotiv av självförstärkning i sökandet efter en positiv och konstant självbild. När individen känner sig nedvärderad, eller känner skam, skapar det en dissonans mellan dennes ideala jag och faktiska jag, vilket leder till osäkerhet (Fiske, 2018). Följaktligen blir individer motiverade att söka visshet och upprättelse som återställer den personliga betydelsen. Extremistiska ideologier ökar alltså sin dragningskraft för dessa

personer eftersom de utlovar en identitet samt ger tydliga strategier för ett återställande av den positiva självbilden. Extrema grupper är särskilt effektiva på att minska osäkerheten då de tenderar att vara duktiga på att ingjuta en stark grupptillhörighet. Som tidigare beskrivits så är tillhörighet ett grundläggande mänskligt behov som driver individen mot grupptillhörighet och nära relationer. Bastian & Haslam (2010) visade att det sociala kärnmotivet att känna tillhörighet är en så grundläggande del av att vara människa att socialt utanförskap kan leda till själv-avhumanisering. Forskning har även visat att maktlöshet leder till detsamma (Yang, Jin, He, Fan & Zhu, 2015). Både utanförskap och maktlöshet är en del av SQT, vilket innebär att själv-avhumanisering kan spela en roll i sambandet mellan radikalisering och extremism.

Avhumanisering och själv-avhumanisering

Avhumanisering karakteriseras av ett förnekande av full mänsklighet av andra människor. Det kan vara att antingen en person eller en grupp anses sakna väsentliga mänskliga egenskaper eller ha icke-mänskliga sådana (Koomen & van der Pligt, 2016). Avseende storskaligt våld kan fientlighet medföra våld indirekt genom att våldsoffret avhumaniseras så att det inte finns någon moralisk relation mellan våldsvärkaren och våldsoffret som förhindrar våldshandlingar. Psykologiprofessorn Herbert Kelman definierade avhumanisering med att förneka en person dennes identitet, dels avseende personen "som en individ, oberoende och särskiljbar från andra, kapabel att fatta beslut", och dels av uppfattningen om personen som "en del av ett sammankopplat nätverk av individer som visar omsorg för varandra, som erkänner varandras individualitet och respekterar varandras rättigheter" (Kelman, 1973; Haslam, 2006, s. 254). En annan psykologiprofessor, Albert Bandura, definierade avhumanisering som uppfattningen av personer såsom mindre värda av empati och moralisk omsorg, vilket i sin tur legitimerar våldshandlingar mot dem (Bandura, 1999; Ruttan & Lucas, 2018).

Ofta har språkbruket visat sig ha en stor påverkan på utbredningen av avhumaniserande uppfattningar om en rivaliserande grupp och avhumaniserande beteenden mot den andra gruppen, exempelvis genom att tala om den avhumaniserade gruppen som djur eller som demoniska. Exempel på detta är att icke-troende liknas vid djur i Koranen och att judar kallades för råttor av nazisterna i Nazityskland (Koomen & van der Pligt, 2016). Att tillskriva den utsatta gruppen djuriska egenskaper är vanligt förekommande resonemang hos extremister.

En annan studie har påvisat att barn med hög moralisk distansering ägnade sig mer åt brottsligt och aggressivt beteende, och de barnen upplevde också mindre förväntad skuld och

ånger. Psykologiprofessorn Nick Haslam menar att man således kan argumentera för att en benägenhet att avhumanisera andra personer delvis förklarar individuella skillnader i destruktivt beteende hos människor (Haslam, 2006).

Haslam beskriver att det finns två sätt att förklara mänsklighet. Dessa är human nature och human uniqueness, som tillsammans utgör det vi betraktar som människa och mänskligt. Det förstnämnda, som vi fortsättningsvis kommer kalla mänsklig natur, syftar på de egenskaper hos människan som skiljer henne från livlösa ting eller rent av robotar, såsom förmågan att visa empati, hjälpsamhet och värme. Human uniqueness, fortsättningsvis kallat mänsklig unikhet, syftar på de egenskaper hos människan som skiljer henne från andra levande varelser, såsom förmågan till självkontroll, socialisering, intelligens och kultur. Offer för avhumanisering tenderar att förnekas sin mänskliga unikhet och kan av förövaren närmast liknas vid djur som saknar den mänskliga rationaliteten och mognaden (Haslam, 2006; Ruttan & Lucas, 2018). Vanligt förekommande när avhumanisering har studerats är att den avhumaniserade utgruppen (eng: outgroup) tillskrivs djuriska egenskaper, och att samtliga personer inom denna utgrupp delar samma icke-mänskliga egenskaper (Koomen & van der Pligt, 2016).

När en utgrupp inte anses dela värderingar med ingruppen skapas föreställningar om avsaknad av delad mänsklighet och gruppens intressen kan bli åsidosatta. Människor tenderar att tillskriva unika mänskliga egenskaper till sin egen ingrupp (eng: ingroup) medan detta inte görs till utgruppen (Haslam, 2006). Detta kan i sin tur leda till upplevd avsky och förakt, och i sin mest extrema form är det denna typ av avhumaniserande uppfattningar och extremistiska beteenden mot den andra personen eller gruppen som föregår terroristattacker eller till och med folkmord (Koomen & van der Pligt, 2016).

Emotioner såsom avsky är särskilt påtagligt när människor förvägras mänsklig unikhet, så kallad animalistisk avhumanisering (Haslam, 2006). De uppfattas som okultiverade, okunniga och med bristande självdisciplin, medan de som förvägras mänsklig natur uppfattas som bristande i värme, emotionalitet och kognitiv öppenhet och snarare mer robotaktig. Den senare typen av avhumanisering kallas mekanisk avhumanisering (eng: mechanistic dehumanization) och karakteriseras av emotionell distansering från den avhumaniserade individen eller gruppen. Upplevelsen av att vara utsatt för mekanisk avhumanisering är mer förekommande än att uppleva utsatthet för animalisk avhumanisering. Förvägran av mänsklighet, det vill säga avhumanisering, kan således inta två olika skepnader (Haslam, 2006; Nguyen, Maurage & Stinglhamber, 2022).

Förutom avhumanisering av andra som en delförklaring till våld och moralisk inställning till våld mot annan, så kan även en avhumanisering av den egna personen, en själv-avhumanisering, möjligtvis spela en roll i inställning till våld mot annan. Detta är en av de två riskfaktorer som vi kommer undersöka genom vår studie. Själv-avhumanisering är inte lika välstuderat som fenomenet som avhumanisering av andra, men i en studie har det påvisats att upplevelsen av att känna sig mekaniskt avhumaniserad på sin arbetsplats kan överföras till den utsattes självbild, som därmed införlivar den mekaniska avhumaniseringen om och mot sig själv.

I samma studie kunde slutsatsen dras att upplevd mekanisk avhumanisering tenderar att leda till ytagerande, exempelvis falska positiva känslouttryck, som i sin tur kan leda till ökad själv-avhumanisering (Nguyen et al., 2022). Ruttan & Lucas (2018) har kunnat påvisa att prioritering av pengar kan leda till ökad mekanisk själv-avhumanisering, och nämner därtill att engelska nedsättande ord som "work zombie" och "robot" ofta används för att beskriva personer som konstant prioriterar pengar. Gemensamt för dessa två studier är att den upplevda självbilden hos den med ökad själv-avhumanisering tenderar att vara mer robotaktig, och individen betraktar sig själv mer såsom ett objekt eller ett redskap.

Nick Haslam (2006) beskriver att animalisk avhumanisering, när individen närmast liknas vid ett djur med avsaknad av mänskliga kognitiva egenskaper, bäst exemplifieras med etnisk diskriminering, och i sin mest extrema form, folkmord, främlingsfientlighet och rasism. Utgruppen som utsätts för animalisk avhumanisering beskrivs inte sällan i pejorativa ordalag med anspelning på djur och organismer, och skillnader mellan ingruppen och utgruppen målas upp som lika stora som mellan människor och andra djurarter.

I en studie av Bastian & Haslam (2010) påvisas hur avhumanisering av sociala grupper i hög grad uppstår från bedömningen av en social grupps olika faktorer som utgör deras moraliska status. Först och främst bedöms mänskligheten i olika grupper olika baserat på i vilken grad gruppen i fråga bedöms besitta sociala värden och egenskaper som utgör moraliskt värde, handlingskraft, självkontroll och ansvar. Denna uppfattning om olika gruppers moraliska värderingar, såväl som mänsklig natur eller unikheter, utgör vidare sociala bedömningar av huruvida en grupp förtjänar straff och om de ska hållas ansvariga för sina handlingar. Dessa värderingar är starkt förknippade med mänsklig unikheter som återspeglar dess innehåll av handlingsfrihet och ansvar för huruvida sociala grupper förtjänar skydd eller hjälp, vilket är starkt förknippat med mänsklig natur som återspeglar oskuld och känslighet som exempelvis tillskrivs barn, funktionshindrade och i större utsträckning kvinnor än män.

Det har också visat sig att graden av mänsklighet som tillskrivs en grupp avgör om denna grupp uppfattas som berättigad till hjälp och skydd eller inte. En tendens som kan få avgörande konsekvenser då människor tillskriver olika egenskaper till grupper som de inte förstår, känner till eller kan identifiera sig med – vilket onekligen kommer att ske i en globaliserad värld där moral anses vara en hörnsten i mänskligheten men varierar mellan kulturer och individer. När vi anser att någon är mindre mänsklig berövar vi dem det moraliska värde som ligger till grund för att behandla varandra enligt moraliska koder (Koomen & van der Pligt, 2016).

Den här studien

Vi lever i en tid präglad av konflikter, som inte bara får geopolitiska konsekvenser, utan som skapar grogrund för förändringar i den individuella och kollektiva självuppfattningen. Sådana förändringar kan vara splittrande och påverka människors beteende på dramatiska sätt som kan utlösa polarisering, som i sin tur visat sig motivera radikalism. Extrema utgrupper avhumaniseras ofta, vilket inte bara innebär fördomar, utan också ett berövande av grundläggande mänskliga rättigheter. Denna avhumanisering kan leda till extrema handlingar som våld och i extrema fall även mord och folkmord (Chalk & Jonassohn, 1990 i Haslam, 2006; Kelman, 1976 i Haslam, 2006). Det finns dock inte mycket forskning som undersökt konsekvenserna av att människor avhumaniserar sig själva, vare sig till följd av grupptillhörighet eller konflikter på individnivå. Just känslan av utanförskap är en väldigt stark bidragande faktor till varför människor blir själv-avhumaniserade och känner att de inte har en plats i samhället. Att uppfatta sig själv som mindre mänsklig kan alltså leda till oetiska handlingar, och forskning visar att oetiskt beteende leder till efterföljande själv-avhumanisering, som i sin tur kan leda till ökad oärlighet (Kouchaki et al., 2018). Oetiskt beteende är alltså självförstärkande och kan leda in i en nedåtgående spiral av oärlighet. I sin studie om samband mellan oetiskt beteende och själv-avhumanisering visade Kouchaki et al. (2018) även att deltagarna rapporterade en lägre känsla för mänskliga attribut efter att ha läst en oetisk historia. Det kan alltså räcka att läsa om andras oetiska beteenden för att själv bli mer oetisk i sitt beteende.

Ozer & Bertelsen (2018) visade på en koppling mellan radikalism och extremism, vilken vi vill bekräfta. Deras studie gav anledning till att undersöka vilka faktorer som kan medverka till att förklara detta samband, och vår förväntan är att det är själv-avhumanisering. SQT förklarar hur faktorer som är inblandade i själv-avhumanisering, såsom förlust av meningsfullhet, utanförskap och maktlöshet bidrar till att individer radikaliserar, men det förklarar inte sambandet mellan själv-avhumanisering och radikalisering.

Både utanförskap och maktlöshet är relaterat till radikalism, extremism och själv-avhumanisering. Dock har det ännu inte presenterats någon forskning som kopplar samman de tre konstruktionerna. Denna studie vill därför bekräfta det tidigare påvisade sambandet mellan extremism och radikalism samt utforska om själv-avhumanisering på individ- och grupp nivå kan anses vara en betydande faktor i radikaliseringsprocessen. Genom att fördjupa oss i dessa frågor hoppas vi kunna identifiera potentiella risker, faktorer och handlingsområden som kan bidra till att förebygga radikalisering och extremism. Vår hypotes är att själv-avhumanisering fungerar som en prediktor för radikalism.

Baserat på Ozer & Bertelsens (2018) resultat, är vår första hypotes att vi i denna studie kommer att kunna bekräfta detta samband mellan politisk extremism och radikalism. Vidare undersöker vi om det finns samband mellan själv-avhumanisering och radikalism, både på individnivå och på grupp nivå. Nedan presenteras våra hypoteser.

H1: Det finns ett samband mellan politisk extremism och radikalism.

H2: Det finns ett samband mellan en eller båda faktorerna (mänsklig natur och mänsklig unikheter) för individuell själv-avhumanisering och radikalisering.

H3: Det finns ett samband mellan grupp-avhumanisering och radikalism.

Metod

124 personer deltog i undersökningen. Av dessa var 81 kvinnor, 40 var män och tre rapporterade en annan könstillhörighet. Medelvärdet för deltagarnas ålder var $M = 34.20$ ($SD = 14.96$).

Material

Enkäten bestod av inledande frågor om deltagarnas kön och ålder, följt av tre block med påståenden där deltagarna kunde ge svarsalternativ i form av att på Likertskalor välja den grad som passade bäst med den egna uppfattningen. Frågorna syftade till att mäta olika grader av (1) politisk extremism, (2) radikala beteenden och (3) själv-avhumanisering. Vidare fanns det i slutet möjlighet att fritt skriva eventuella kommentarer och synpunkter om deltagandet i studien.

Politisk extremism

Deltagarna svarade med hjälp av en sju punkters Likertskala på 14 påstående avsedda att mäta deltagarnas grad av extrem politisk övertygelse baserad på extremismskalan (Extremist Scale) (Ozer & Bertelsen, 2018). Exempel på dessa påståenden är: *“De flesta människor i Sverige har en livsstil och kultur som behöver förändras helt och hållet”*, *“Om man inte kan leva efter majoritetens kultur och livsstil är det nödvändigt att skapa en helt annan kultur och livsstil för sig själv och sina likasinnade”* och *“Det är nödvändigt att helt*

förändra grunden för sitt eget liv (ekonomi, jobb, konsumtion, välbefinnande). Resten av samhället kan göra vad de vill". Cronbachs alfa för skalan var .87, vilket är en mycket bra reliabilitet.

Radikalisering

Radikaliserings-itemen fokuserar på beteende-intentioner som undersöktes med hjälp av fyra påståenden som tillhandahölls av Magnus Lindén vid Institutionen för psykologi vid Lunds universitet. Frågorna utvecklades tillsammans med forskare vid Statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet, som en del av ett gemensamt projekt för att undersöka riskfaktorer för radikalisering. Respondenterna fick uppge i vilken utsträckning de kan tänka sig att *"Sprida radikal politisk information på nätet"*, *"Delta i radikala politiska aktiviteter som motverkar demokrati"*, *"Medverka i politiskt motiverat våld på demokratiskt valda företrädare"* och *"Engagera mig i en politiskt radikal organisation som motverkar demokratin"*. Cronbachs alfa för skalan var 0.76, vilket är en bra reliabilitet.

Själv-avhumanisering

Deltagarnas nivå av själv-avhumanisering undersöktes med hjälp av 10 påstående från Self-Humanization Scale (Ruttan & Lucas, 2018). Denna skala mäter själv-avhumanisering uppdelat på de två subskalorna mänsklig natur och mänsklig unikheter som vi ovan beskrivit i avsnittet om avhumanisering. Exempel på dessa påståenden är: *"Jag känner mig full av känslor, känslomässig och varm"*, *"Jag känner mig robot-lik"* och *"Jag känner mig ytlig, som om jag inte har något djup"*.

Cronbachs alfa för skalan avseende mänsklig natur var .46, vilket är en relativt låg reliabilitet. Cronbachs alfa för skalan mänsklig unikheter var .62, vilket är en acceptabel reliabilitet.

Avhumanisering på grupp-nivå undersöktes med hjälp av tre påståenden som även de tillhandahölls av Magnus Lindén vid Institutionen för psykologi vid Lunds universitet, där de har använts i samma projekt som ovanstående radikaliserings-item. Dessa är: *"Jag är mindre värd som människa för att jag tillhör eller identifierar mig med en viss grupp"*, *"Den grupp jag tillhör eller identifierar mig med är mindre moraliskt utvecklad än andra grupper"* och *"Den grupp jag tillhör eller identifierar mig med tillhör en lägre form av civilisation"*. Cronbachs alfa för skalan var .82, vilket är en bra reliabilitet.

Procedur

Vår population bestod av svenska invånare och svaren från vårt urval blev insamlade genom kvantitativ metodologi med hjälp av ett onlinebaserat svarsformulär. Vi genererade

vårt stickprov genom bekvämlighetsurval på grund av tidsmässiga och ekonomiska överväganden, samt behovet av en relativt stor stickprovsstorlek.

På grund av spridning och delning via sociala medier kan vi inte uppskatta hur många som enkäten nått ut till, men det är trots allt till olika onlineforum med tusentals medlemmar. Av etiska och praktiska skäl har vi valt bort att publicera enkäten i huvudsakligen kulturella, politiska och religiösa forum. Detta för att uppnå ett så generaliserbart resultat som möjligt och försöka undvika en snedvridning av data. Vi har avgränsat oss till svenska onlineforum, men med reservation för att andra som förstår svenska kan ha nåtts av och besvarat enkäten, som exempelvis utbytesstudenter eller svensktalande utlänningar.

Innan vi offentliggjorde vår enkät och påbörjade datainsamlingen lät vi genomföra ett test av enkäten. Pilotenkäten skickades ut till sju personer som fick se över eventuella fel och missförstånd. Våra testpersoner blev ombedda att göra anteckningar under processen och ge feedback till oss.

Vår enkät blev utarbetad med hjälp av programmet Qualtrics, där också vår data insamlades och lagrades. Enkäten, som är en digital enkät, delades genom fysiska anslag med QR-kod och med information om studien och deltagarnas anonymitet. Enkäten delades även på olika digitala plattformar, huvudsakligen Facebook-sidor, med webblänk till enkäten och tillhörande kort information om studien och en tidsestimering för att besvara enkäten. Alla deltagare uppmärksammades på att deras svar var frivilliga och anonyma. Samtliga deltagare fick lämna samtycke samt bekräfta att de var minst 18 år för att kunna påbörja att besvara enkätfrågorna.

Mätmetoderna vi använde oss av är sedan tidigare beprövade inom forskning och hade redan översatts från originalspråket till svenska av svenska forskare via standardprocedurer för översättning av forskningsmaterial. Studien följde gällande etiska riktlinjer och deltagarna informerades om att de när som helst kunde dra sig ur studien. För att undersöka hypoteserna användes en hierarkisk regressionsanalys med tre block. Analyserna gjordes i SPSS version 28.

Resultat

Del 1: Deskriptiv statistik

Tabell 1 presenterar medelvärden och standardavvikelser i svarsfördelningen av de 124 deltagarna i studien. Tabell 2 presenterar de bivariata sambanden, det vill säga sambanden mellan två variabler.

Tabell 1

Deskriptiv statistik

Variabel	<i>M</i>	<i>SD</i>
Politisk extremism	31.48	13.02
Natur	11.22	3.76
Unikhet	10.64	3.61
Grupp-avhumanisering	4.04	2.74
Radikalisering	6.11	3.72

N = 124

Del 2: Bivariata samband

Tabell 2

Bivariata samband

Variabel	1	2	3	4	5
1 Politisk extremism	1	0.24**	0.14	0.34**	0.52**
2 Natur	0.24**	1	0.59**	0.31**	0.17
3 Unikhet	0.14	0.59**	1	0.37**	0.27**
4 Grupp-avhumanisering	0.34**	0.31**	0.37**	1	0.49**
5 Radikalisering	0.52**	0.17	0.27**	0.49**	1

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tabell 2 visar att det finns ett signifikant samband mellan flera prediktorvariabler och vår utfallsvariabel. Övergripande kan vi utifrån analysen se att av de samband som vi skulle undersöka, finner vi att de starkaste sambanden finns mellan politisk extremism och radikalisering ($r = 0.52$; $p < .01$), mellan grupp-avhumanisering och radikalisering ($r = 0.49$; $p < .01$), samt mellan unikhet (eng: human uniqueness) och radikalisering ($r = 0.27$; $p < .01$).

Del 3: Hypoteser

Resultatet av modellsummeringen visar att det första blocket var signifikant ($F(1, 122) = 45.19; p < .001$) och att R^2 var 27% (adjusted 26%). Analysen av de individuella prediktorerna visade att politisk extremism förutsade en högre nivå av radikaliseringsnivå ($\beta = .51; p < .001$). Resultatet visade att även det andra blocket var signifikant ($F_{\text{change}}(2, 120) = 4.04; p < .001$). R^2 för det andra blocket var 32% (adjusted 30%) vilket innebär att själv-avhumanisering förklarar runt 5 procent av variationen i utfallsvariabeln. Analysen av prediktorerna visade återigen att politisk extremism förutsade en högre nivå av radikaliseringsnivå ($\beta = .51; p < .001$). Utöver detta förutsade själv-avhumaniseringsdimensionen ”unikhet” på individnivå en högre nivå av radikaliseringsnivå ($\beta = .26; p < .01$). Avseende block tre är resultatet också signifikant ($F_{\text{change}}(1,119) = 17,05; p < .001$). R^2 för det tredje blocket var 40% (adjusted 38%) vilket innebär att grupp-avhumanisering förklarar cirka 8% av variationen i utfallsvariabeln. Analysen av prediktorerna i block 3 visade att politisk extremism förutsade en högre nivå av radikaliseringsnivå ($\beta = .42; p < .001$) vilket stödjer vår första hypotes. Därutöver förutsade grupp-avhumanisering en högre nivå av radikaliseringsnivå ($\beta = .33; p < .001$) vilket stödjer vår tredje hypotes. Ingen av faktorerna för själv-avhumanisering var signifikant i block 3, vilket gör att vi inte får stöd för vår andra hypotes. Resultatet visar överlag att politisk extremism är den viktigaste faktorn för att förklara radikala beteenden både eftersom den förklarar mest varians och eftersom den är starkast relaterad till utfallsmåttet. Resultatet visar även att grupp-avhumanisering är en viktigare variabel än själv-avhumanisering. Hierarkisk multipel regressionsanalys har använts för att analysera resultatet.

Diskussion

I denna studie studerade vi sambanden mellan politisk extremism, radikaliseringsnivå, och själv-avhumanisering. Sambandet mellan extremism och radikalism undersöktes i ljuset av ett resultat av Ozer & Bertelsen (2018). Själv-avhumanisering undersöktes på olika nivåer, enligt följande:

1. På individnivå utifrån de två faktorerna mänsklig natur och mänsklig unikhet.
2. På gruppnivå.

Vårt urval bestod av 124 svenska invånare från vilka vi insamlat data med hjälp av en nätbaserad enkät. Efter att ha analyserat vår empiri kan vi bekräfta vissa hypoteser och ställa oss frågande till andra. Vi har erhållit resultat som stöder tidigare forskning om sambandet

mellan extremism och radikaliserings, samt funnit samband mellan själv-avhumanisering på gruppnivå och radikaliserings.

Den första hypotesen – samband mellan extremism och radikalism

Utifrån våra resultat kan vi bekräfta vår första hypotes: att politisk extremism har ett signifikant samband med radikaliserings. Våra resultat bekräftar tidigare forskning av Ozer & Bertelsen (2018), som utvecklade extremismskalan, som utifrån två faktorer mäter en individs nivå av extremistisk attityd. Mätningarna består av en individs attityder till omfattande social och kulturell förändring, samt graden av intolerans mot andra grupper och individer. De underliggande aspekterna som utgör instrumentets faktorer är; livsstil, kultur, socioekonomisk status och statsskick, samt starkt definierade gruppstillhörigheter och ovilja till samexistens. Vår egen, såväl som tidigare studier, möjliggör inte – på grund av studiens utformning – att vi pekar på kausalitet, utan vi kan endast göra bedömningar om huruvida det är de presenterade teorierna som spelar en roll i våra resultat. Denna mätning av extremism och radikalism medför dock att vi kan undersöka vilka faktorer som påverkar och förklarar sambandsvariationer dem emellan. Detta kan i sin tur föra oss närmare en förklaring av potentiella riskfaktorer i samband med radikalism. Att vi fått ett resultat som likt den tidigare forskningen visar på detta samband stärker vår studies validitet, det vill säga att vår studie kunnat mäta och påvisa de tendenser som även tidigare forskning kunnat påvisa. Bertelsen & Ozer (2018) konstaterar dock själva att instrumentet behöver testas i befolkningar med hög risk för radikaliserings och icke-västliga länder, för starkare validitet.

Den andra hypotesen – själv-avhumanisering på individnivå som prediktor för radikalism

Själv-avhumaniseringsdimensionen mänsklig unikhets förutsade en högre nivå av radikaliserings i block 2. Detta resultat är särskilt intressant med tanke på att upplevelsen av att vara utsatt för mekanisk avhumanisering, den typ av avhumanisering som är kopplad till mänsklig natur, är mer förekommande än att uppleva utsatthet för animalistisk avhumanisering, som avser mänsklig unikhets. Möjligtvis kan en anledning till att mänsklig natur inte gav samma förutsagda högre nivåer av radikaliserings, i block 2, som mänsklig unikhets vara att avhumanisering kopplad till mänsklig natur är vanligare och därmed kanske inte lika distinkt eller utmärkande som avhumanisering kopplad till mänsklig unikhets. Huruvida avhumanisering kopplad till mänsklig unikhets skulle ge ett annat resultat av den anledningen att det kanske är mer utmärkande eller mindre vanligt förekommande än avhumanisering kopplad till mänsklig natur, och på så sätt rent hypotetiskt vara en större “trigger”, är dock inget som vi studerat och heller inte kan dra några slutsatser om.

Som vi tidigare nämnt är animalistisk avhumanisering, när individen liknas vid djur, bäst exemplifierat med etnisk diskriminering, folkmord och rasism. Exempel som vi tidigare tagit upp om animalistisk avhumanisering är att icke-troende liknas vid djur i Koranen och att judar kallades för råttor av nazister i Nazityskland. Att tillskriva den utsatta gruppen djuriska egenskaper, det vill säga att frånta den utsatta gruppen mänsklig unikheter, är som ovan nämnt vanligt förekommande resonemang hos extremister. Dock gäller detta avhumanisering av andra människor, och inte avhumanisering mot sig själv. Detta relaterar till teorin om "offer som kränker" (Zitek et al., 2010 i Koomen & van der Pligt, 2016), där det kan vara en möjlighet att sambandet mellan själv-avhumanisering och radikalering uppstår i ett försök att återställa rättvisa, som personen upplever att denne har blivit berövad, och därmed förlorar förmågan till moraliskt beteende i sin strävan efter en rätt att återvinna rättvisa.

Om vi tittar på resultatet i dessa sammanhang kan det skapa ett resonemang kring några av de socialpsykologiska aspekter som kan ligga till grund för vårt resultat. Vi har undersökt svenska individers själv-avhumanisering i relation till radikalism. På The Engelhart-Welzel World Cultural Map (2023), är Sverige extremt sett till sekulära värderingar samt självförverkligande, jämfört med de flesta andra länder. Sekulära värderingar innefattar bland annat intellektualitet, rationalitet, och egensinnighet. Självförverkligandedimensionen värderar förmågor som autonomi, frihet och förmågan att uttrycka sig själv. Man kan hypotisera att i ett land som Sverige, där vi värdesätter dimensioner som stämmer överens med unikhetsdimensionen i form av egenskaper som är förknippade med exempelvis kompetens, finns en effekt av att några individer värderar sig själva som mindre mänskligt unika jämfört med sin omgivning. Alltså kan en av anledningarna till att vi ser en förhöjd effekt av själv-avhumaniseringsfaktorn unikheter bero på att några individer värderar sig själva som mindre mänskligt unika jämfört med sin omgivning. Detta skulle kunna skapa en dissonans mellan idealsjälvet och det faktiska självet, vilket stämmer in på teorin om Significance Quest (Kruglanski et al., 2014; 2017 i Webber et. al., 2018).

Även om resultatet var intressant var ingen av faktorerna för själv-avhumanisering signifikant i block 3, vilket gör att vi inte får stöd för vår andra hypotes om ett samband mellan en eller båda faktorerna för individuell själv-avhumanisering och radikalisering. Härtill får vi komma ihåg att det signifikanta resultatet för mänsklig unikheter alltså inte längre är signifikant i block 3, det vill säga när vi i analysen även har inkluderat variabeln grupp-avhumanisering. Att analysen av prediktorerna visade att själv-avhumanisering avseende mänsklig unikheter på individnivå inte längre påvisade en signifikansnivå av radikalisering när variabeln för grupp-avhumanisering lades till betyder – som beskrivits i

resultatet – att grupp-avhumanisering är en starkare prediktor för radikaliserings än avhumanisering på individnivå. Men varför försvinner signifikansen av mänsklig unikhets på individnivå när vi tittar på gruppnivå?

Vi finner det troligt – på grund av det nästan signifikanta resultatet av unikhetsvariabeln i block tre – att båda variablerna skulle vara signifikanta om studien upprepas på ett större urval. Likaså bedömer vi att instrumentaliseringen av våra mätningar kan ha en inverkan på de motstridiga signifikansnivåerna, eller balansen mellan dessa. Items för grupp-avhumanisering har utvecklats utifrån religiösa gruppers perspektiv, vilket kan ha en inverkan på hur respondenterna rapporterade sig själva och styrkan i variabeln kontra själv-avhumaniseringsvariabeln. Gemenskaper är uppbyggda av grupper och de grupper som vi särskilt har fokuserat på i vår studie är de som tidigare forskning pekar på och som har stor betydelse för individen både i egenskap av gruppmedlem och som individ. Det vill säga grupper som den enskilde personen identifierar sig med, vilket ger denne en känsla av självförståelse, samhörighet och av att möta våra grundläggande sociala motiv. Därför kan det vara svårt att separera avhumanisering på de två nivåerna utan att instrumentet skapas direkt för detta. Därmed får vi ett resultat som tyder på att det endast är grupp-avhumanisering som har en betydande prediktiv effekt på radikaliserings, vilket vi föreslår ska utredas vidare i framtida forskning, där ovanstående erfarenheter beaktas. Detta är särskilt intressant med tanke på att vår uppfattning är att extremism och radikalism oftast i exempelvis media tenderar att diskuteras i termer av just grupper och nätverk – och i sin mest extrema form – terroristorganisationer.

Den tredje hypotesen – själv-avhumanisering på gruppnivå som prediktor för radikalism

Studien visar att själv-avhumanisering på gruppnivå fungerar som en prediktor för radikalism. Detta resultat innebär att vi kan bekräfta vår tredje hypotes och bidra med ny kunskap till området om förebyggande av radikaliserings. Våra resultat ligger i linje med den kunskap vi har om sociala kärnmotiv. Som vi ovan beskrivit ökar sannolikheten att utgruppen ses i ljuset av stereotyper och fördomar ju mer en annan grupp (utgrupp) kontrasterar mot den egna gruppen (ingrupp), och ju mer individen identifierar sig med sin grupp. Denna bakgrund om gruppens betydelse för individen bekräftas också av vårt resultat att grupp-avhumanisering, det vill säga själv-avhumanisering på gruppnivå, är en viktigare variabel än själv-avhumanisering (på individnivå) för att förutsäga en högre nivå av radikaliserings.

Metoddiskussion

Ett potentiellt problem kan finnas i Cronbachs alfa, som mäter den interna konsistensen, även kallat homogenitet, vilket redogör för hur mycket variablerna korrelerar med varandra. Cronbachs alfa för skalan mänsklig natur var låg i vår studie (.46) och detta säger oss att de olika itemen i testet inte mätte samma bakomliggande koncept i en tillfredsställande utsträckning. Detta kan ha påverkat den uteblivna signifikansnivån av mänsklig natur i vårt resultat. Cronbachs alfa för skalan mänsklig unikhet var .62, vilket är en bättre reliabilitet, och här har vi således större tillförlitlighet hos mätinstrumentet.

Vi hade önskat ett större antal respondenter i vår studie, men sammantaget studiens tidsbegränsning och enkätens möjligtvis aningen känsliga frågor är vi nöjda med att vi fått tillräckligt många respondenter för att kunna se de resultat vi fick. Men avseende det nära signifikanta resultat av variabeln unikhet i block 3 kan vi bara spekulera om båda variablerna skulle visa sig vara signifikanta vid en upprepad studie med ett större antal respondenter. Även om vi fått en del intressanta och signifikanta resultat så är studien baserad på ett litet underlag som vi, trots försök, inte kan vara säkra på är representativt för den svenska befolkningen i stort. Sannolikt är till exempel andelen studenter som svarade på undersökningen större än vad som är normalt för samhället i stort, och möjligen kan även merparten av våra respondenter bo eller verka i södra Sverige där enkäten främst har delats. Troligtvis påverkar inte just andelen studenter vårt resultat, men urvalet är trots allt inte tillräckligt stort för att kunna generalisera till en nationell nivå.

Ett fåtal av våra respondenter hade som synpunkt på enkäten att begreppet "grupp" kändes lite oklart, och här hade vi kunnat ge en tydligare förklaring till begreppet. Dock har vi inte insamlat data över gruppstillhörigheter av något slag, så vad som avses med exempelvis "Den grupp jag tillhör eller identifierar mig med" i enkätfrågorna är upp till respondenten själv att avgöra. Den gruppen kan exempelvis vara kulturell, social, religiös eller politisk. Denna avgränsning gjordes av praktiska och tidsmässiga skäl.

Vidare forskning

Även om vår studie visar på signifikanta kopplingar mellan själv-avhumanisering och radikaliserings så vore det intressant få det bekräftat med en större population samt att undersöka om de parametrar som ligger på gränsen till att vara signifikanta i vår undersökning hade blivit annorlunda. Det vore även intressant att utföra undersökningen i andra populationer än ett förmodat genomsnitt av den svenska eller skandinaviska populationen för att undersöka användningen av extremism-skalan i icke-västerländska länder och områden med särskild risk för radikaliserings där den ännu inte har använts. Skandinavien är ju i vår mening väldigt olik en stor del av världen när det gäller individuell

frihet och progressiva värderingar. Samtidigt är vi bland de mer stabila samhällena i världen. Som vi ovan nämnt så har vi inte insamlat data över eventuella grupptillhörigheter. Det hade varit intressant för vidare forskning att studera om det finns skillnader i hur mycket grupp-avhumanisering förutsäger en högre nivå av radikaliserings beroende på typ av grupp, exempelvis skillnader mellan kulturella, religiösa och politiska grupper. Det är något som vi av praktiska skäl valt att inte inkludera i vår studie då vi ville studera befolkningen i stort och inte uppdelat på olika grupper, och därmed öka generaliserbarheten av studien.

Det vore också intressant att genomföra studien som en longitudinell studie, för att kunna utvärdera utvecklingen av eventuella radikala beteenden utifrån förändringar i prediktorvariabler över tid. Detta skulle kunna ge en tydligare bild av hur effekterna av avhumanisering och extremism påverkar radikaliserings, samt möjliggöra inkludering av faktorer med historisk relevans, såsom pågående krig och konflikter, ekonomiska kriser, personliga utmaningar och liknande. Vi föreslår även att framtida forskning inkluderar instrument som kan undersöka upplevda hot för att få en bättre bild av vilka av dessa faktorer som påverkar avhumaniseringen och tillsammans utgör en risk för radikaliserings.

Slutsatser

Politisk extremism är en stark prediktor för radikalism, och kan förklara delar av de trender som vi just nu bevittnar i världen, tendenser som drar linor från dess ursprung och ut i resten av världen, i form av våld, diskriminering, hatbrott och till och med terror. Linorna som dras från aktuella konflikter långt härifrån och in i våra vardagsrum är spunna med de trådar som extremism och radikaliseringsprocesser är gjorda av. Med vår studie har vi explorativt visat att själv-avhumanisering på gruppnivå spelar en betydande roll i radikaliseringsprocessen. När vi anser att någon är mindre mänsklig, berövar vi dem det moraliska värde som ligger till grund för att behandla varandra enligt moraliska koder. När vår egen grupp avhumaniseras, och när vi identifierar oss med denna brist på mänsklighet, kan reaktionen få liknande konsekvenser samt föra med sig radikaliserings och extremism.

Våra sociala kärnmotiv fungerar som drivkraften bakom det som de flesta människor förknippar med medmänsklighet, samt den omänsklighet som vi alla bevittnar i världens pågående konflikter, vilket visar sig i polariserande och radikala beteenden och extrema övertygelser. Avhumanisering av grupper föder själv-avhumanisering och, som vi nu har visat, har starka band till radikalism. Vårt resultat med koppling till de nämnda teorierna om extremism och avhumanisering pekar på det faktum att det inte bara handlar om att våra inneboende tendenser att skapa in- och utgrupper fungerar som en mekanism som potentiellt kan förstärka avhumanisering, men att avhumanisering är något som uppstår och upprätthålls

på en större och strukturell nivå – vare sig det är genom kulturella, socioekonomiska, geografiska, religiösa faktorer eller maktbalanser.

Resultatet av denna studie kan således användas som inspiration vid utformning av arbetsmetoder som syftar till att minska radikalism. Genom förståelse för vilka faktorer, såsom grupp-avhumanisering och själv-avhumanisering, som bidrar till radikaliserings och politisk extremism kan man bättre underbygga tillvägagångssätt för att förekomma radikala beteenden och förebygga politisk radikaliserings. Resultatet av vår studie skulle även kunna användas i utbildningssyfte för att öka medvetenheten om riskerna med grupp- respektive själv-avhumanisering som bidragande faktorer bakom radikaliserings.

Referenser

- Bandura, A. (1999). Moral Disengagement in the Perpetration of Inhumanities. *Personality & Social Psychology Review (Lawrence Erlbaum Associates)*, 3(3), 193.
https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1207/s15327957pspr0303_3
- Bastian, B., & Haslam, N. (2010). Excluded from humanity: The dehumanizing effects of social ostracism. *Journal of experimental social psychology*, 46(1), 107-113.
- Cialdini, R. (2021). *Influence*. Harper Business.
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2018). *Experiences and perceptions of antisemitism – Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU*. Publications Office of the European Union. doi:10.2811/696582
- Fiske, S.T., (2018). Social Beings Core motives In Social Psychology (4th ed.). Wiley.
- Harris, L. T., & Fiske, S. T. (2006). Dehumanizing the Lowest of the Low: Neuroimaging Responses to Extreme Out-Groups. *Psychological Science*, 17(10), 847-853.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01793.x>
- Haslam, N. (2006). Dehumanization: An Integrative Review. *Personality & Social Psychology Review (Lawrence Erlbaum Associates)*, 10(3), 252–264.
https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1207/s15327957pspr1003_4
- Kelman, H. (1973). Violence without Moral Restraint - Reflections on Dehumanization of Victims and Victimizers. *JOURNAL OF SOCIAL ISSUES*, 29(4), 25–61.
- Koomen, W., & Pligt, J. van der. (2016). *The psychology of radicalization and terrorism*. Routledge.
- Kouchaki, M., Dobson, K. S. H., Waytz, A., & Kteily, N. S. (2018). The Link Between Self-Dehumanization and Immoral Behaviour. *Psychological Science* Volume 29, Issue 8, 1234 - 1246. <https://doi.org/10.1177/0956797618760784>
- Moskalenko, S., & McCauley, C. (2009). Measuring political mobilization: The distinction between activism and radicalism. *Terrorism and political violence*, 21(2), 239-260.
<https://doi.org/10.1080/09546550902765508>
- Nguyen, N., Maurage, P., & Stinglhamber, F. (2022). Organizational metadehumanization and mechanistic self-dehumanization: The role of surface acting. *Group Processes and Intergroup Relations*, 25(8), 1983-2002–2002.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/13684302221095757>

- Ozer, S., & Bertelsen, P. (2018). Capturing violent radicalization: Developing and validating scales measuring central aspects of radicalization. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59(6), 653-660.
- Ruttan, R. L., & Lucas, B. J. (2018). Cogs in the machine: The prioritization of money and self-dehumanization. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 149, 47–58. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1016/j.obhdp.2018.08.007>
- Swann, W. B., & Buhrmester, M. D. (2015). Identity Fusion. *Current Directions in Psychological Science*, 24(1), 52-57. <https://doi.org/10.1177/0963721414551363>.
- TT. (7 november 2023). *Hatbrotten mot judar i Sverige ökar kraftigt*. <https://tt.omni.se/hatbrotten-mot-judar-i-sverige-okar-kraftigt/a/y6BXAJ>
- Webber, D., Babush, M., Schori-Eyal, N., Vazeou-Nieuwenhuis, A., Hettiarachchi, M., Bélanger, J. J., Moyano, M., Trujillo, H. M., Gunaratna, R., Kruglanski, A. W., & Gelfand, M. J. (2018). The road to extremism: Field and experimental evidence that significance loss-induced need for closure fosters radicalization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 114(2), 270–285. <https://doi.org/10.1037/pspi0000111>
- World Value Survey. (17. Februar 2023). WVS Cultural Map: 2023 Version. <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSNewsShow.jsp?ID=467>
- Yang W, Jin S, He S, Fan Q, Zhu Y (2015) The Impact of Power on Humanity: Self-Dehumanization in Powerlessness. *PLoS ONE* 10(5): e0125721. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0125721>

Appendix

Information	<p>Välkommen!</p> <p>Vi är tre studenter vid Lunds universitet som läser kandidatkursen i psykologi. Vi genomför en studie om politisk aktivism och politiska attityder. Målet med studien är att fylla kunskapsluckor som tidigare forskning inte besvarat. Studien är en del av ett större projekt som bedrivs inom institutionen för psykologi vid Lunds universitet.</p> <p>Du kommer först att få besvara frågor om dina åsikter och uppfattningar gällande några aktuella samhällsfrågor. Sedan kommer ett antal frågor om dig själv och hur du tänker i olika situationer.</p> <p>Din medverkan är helt frivillig, och du kan avsluta studien när som helst genom att stänga ner sidan, då sparas inte dina svar. Dina svar är helt anonyma, och används enbart i forskningssyfte. Resultat från studien kommer endast presenteras på gruppnivå, vilket innebär att ingen enskild individ kommer att kunna identifieras. Studien tar ca 10 minuter att genomföra.</p> <p>Tack för din medverkan!</p> <p>För mer information om studien kontakta:</p> <p>Erik Hector E-post: er6501he-s@student.lu.se</p> <p>Monique Mai Borgström E-post: mo8073bo-s@student.lu.se</p> <p>Mats Tufvesson E-post: mats.tufvesson.0343@student.lu.se</p>
	Enkätfrågor
Q1	Samtycker du till att delta i studien under förutsättningarna som beskrivits ovan? ☐ Ja
Q2	Bekräftar du att du är 18 år eller äldre? ☐ Ja
Q3	Hur gammal är du? :
Q4	Vilken könsidentitet har du?

	☐ Kvinna ☐ Man ☐ Annat
	<p>Nedan följer påståenden om hur samhället är organiserat. Uppge i vilken utsträckning påståendena stämmer med din egen uppfattning.</p> ☐ Stämmer inte alls ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ Stämmer helt
Q5	De flesta människor i Sverige har en livsstil och kultur som behöver förändras helt och hållet.
Q6	Om man inte kan leva efter majoritetens kultur och livsstil är det nödvändigt att skapa en helt annan kultur och livsstil för sig själv och sina likasinnade.
Q7	Det är nödvändigt att helt förändra det ekonomiska system som är grunden för samhället.
Q8	De som tänker som jag gör måste förändra grunden för sitt eget liv (ekonomi, jobb, konsumtion, välbefinnande). Resten av samhället kan göra vad de vill.
Q9	Det är nödvändigt att upphöra med den demokratiska formen av styre om vi vill ha ett anständigt samhälle.
Q10	Resten av samhället kan välja demokrati. Jag, och de som tänker som jag gör, arbetar för att etablera ett annat system i vår egen miljö.
Q11	Faktum är att jag, och de som tänker som jag, delar inte något med resten av samhället.
Q12	Det finns bara ett sätt att leva ett rätt och riktigt liv.
Q13	Om någon inte lever i efter mitt synsätt på vad ett rätt och riktigt liv är, så har den personen valt att inte vara en del av samhället!
Q14	De grupper i samhället som inte stödjer mitt synsätt på ett rätt och riktigt liv skulle inte få ha kvar sina samhälleliga rättigheter.
Q15	Det är slöseri med tid att försöka finna gemensamma lösningar med de vars tankar om livet är helt olika våra.

Q16	Det är fel att kompromissa med det man står för!
Q17	Det är fel och omoraliskt att leva fredligt sida vid sida med människor som inte lever ett rätt och riktigt liv.
Q18	Man kan inte för alltid leva fredligt sida vid sida med människor som lever ett helt annat liv än det som de förväntas att leva. Till slut måste det bli en konfrontation.
	<p>Ibland känner människor så starkt inför någon samhällsfråga att de är villiga att engagera sig politiskt. Tänk på din egen situation. Är det något av följande saker kan tänka dig att göra? För varje påstående, uppge i vilken utsträckning du kan tänka dig att göra det som beskrivs.</p> <p> ☐ Stämmer inte alls ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ Stämmer helt </p>
Q19	Sprida radikal politisk information på nätet.
Q20	Delta i radikala politiska aktiviteter som motverkar demokrati.
Q21	Medverka i politiskt motiverat våld på demokratiskt valda företrädare.
Q22	Engagera mig i en politiskt radikal organisation som motverkar demokratin.
	<p>Nedan följer en rad påståenden om hur du ser på dig själv. Uppge i vilken utsträckning påståendena stämmer med hur du ser på dig själv.</p> <p> ☐ Stämmer inte alls ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ Stämmer helt </p>
Q23	Jag är mindre värd som människa för att jag tillhör eller identifierar mig med en viss grupp.
Q24	Den grupp jag tillhör eller identifierar mig med är mindre moraliskt utvecklad än andra grupper.
Q25	Den grupp jag tillhör eller identifierar mig med tillhör en lägre form av civilisation.

Q26	Jag känner mig full av känslor, känslomässig och varm.
Q27	Jag känner mig robot-lik.
Q28	Jag känner mig ytlig, som om jag inte har något djup.
Q29	Jag känner att jag har ett öppet sinne, som att jag kan tänka klart om olika saker.
Q30	Jag känner mig förbunden med andra människor.
Q31	Jag känner mig sofistikerad och kultiverad.
Q32	Jag känner att jag, likt ett djur, saknar självkontroll.
Q33	Jag känner mig rationell och logisk.
Q34	Jag känner mig inkompetent.
Q35	Jag känner mig intelligent.
Q36	Studien är nu slut - tack för ditt deltagande! Har du frågor eller funderingar om studien kan du skriva dem här. :